

**CONSILIUL
UNIUNII EUROPENE**

**Bruxelles, 18 decembrie 2008 (22.12)
(OR. en)**

17489/08

**AGRI 470
RECH 432
ENV 1029**

NOTĂ DE ÎNSOȚIRE

Sursă: Secretar General al Comisiei Europene
semnat de către dl Jordi AYET PUIGARNAU, director

Data primirii: 16 decembrie 2008

Destinatar: Dl Javier SOLANA, Secretar General/Înalt Reprezentant

Subiect: Comunicare a Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul
Economic și Social European și Comitetul Regiunilor
Spre o strategie coerentă în privința agendei europene în domeniul cercetării
agricole

În anexă, se pune la dispoziția delegațiilor documentul Comisiei COM(2008) 862 final.

Anexă: COM(2008) 862 final

COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 15.12.2008
COM(2008)862 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE CONSILIU, PARLAMENTUL EUROPEAN,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

Spre o strategie coerentă în privința agendei europene în domeniul cercetării agricole

[SEC(2008)3041]

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE CONSILIU, PARLAMENTUL EUROPEAN,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

Spre o strategie coerentă în privința agendei europene în domeniul cercetării agricole

CUPRINS

1.	Un nou context pentru cercetarea agricolă în Europa	4
1.1.	<i>Temeiul juridic pentru acțiunea Uniunii Europene</i>	4
1.2.	<i>Noi exigențe pentru agricultura europeană</i>	4
1.3.	<i>Necesitatea acțiunii la nivelul UE pentru reînnoirea agendei europene în domeniul cercetării agricole</i>	5
2.	Rolul de orientare al comitetului SCAR	6
2.1.	<i>Un mandat reînnoit</i>	6
2.2.	<i>Spre stabilirea unor agende comune de cercetare</i>	7
2.3.	<i>Un proces prospectiv</i>	8
2.4.	<i>Realizarea unei hărți a capacităților UE</i>	9
3.	Acțiuni principale pentru stabilirea unei Agende europene coerente în domeniul cercetării agricole	10
3.1.	<i>Spre promovarea unei agriculturi mai durabile în contextul global</i>	10
3.2.	<i>Noi sectoare prioritare pentru viitoarea agendă de cercetare agricolă</i>	11
3.3.	<i>Consolidarea producției și punerea în comun a cunoștințelor agricole în Europa ..</i>	12
3.4.	<i>Consolidarea programării comune din cercetare pentru o mai bună administrare a sistemului agroalimentar european</i>	13
3.5.	<i>Dezvoltarea unui mecanism pentru monitorizarea prospectivă</i>	13
3.6.	<i>Responsabilitățile Europei într-o lume globalizată</i>	14

1. UN NOU CONTEXT PENTRU CERCETAREA AGRICOLĂ ÎN EUROPA

1.1. Temeiul juridic pentru acțiunea Uniunii Europene

Regulamentul (CEE) nr. 1728/74 al Consiliului din 27 iunie 1974 prevede la articolul 11: „Comisia prezintă periodic Adunării parlamentare și Consiliului un raport referitor la coordonarea cercetării agricole”. Obiectivul acestui raport este să prezinte o imagine de ansamblu a dezvoltării cercetării agricole în Comunitate și să identifice acțiunile strategice necesare „cercetării agricole [...] în statele membre și [...] coordonării acestei cercetări la nivel comunitar, luând în considerare obiectivele politicii agricole comune”.

Articolul 7 din regulamentul menționat anterior instituie un Comitet permanent privind cercetarea agricolă (*Standing Committee on Agricultural Research*, SCAR) care este alcătuit din reprezentanții statelor membre și care este mandatat să consilieze Comisia și statele membre în domeniul coordonării cercetării agricole în Europa.

Conținutul prezentei comunicări și documentul de lucru însoțitor al serviciilor Comisiei sunt bazate pe rezultatele numeroaselor inițiative întreprinse de comitetul SCAR în ultimii patru ani pentru a identifica tendințele și necesitățile din acest sector. La baza lor se află de asemenea și rezultatele proiectului „EU-AGRI-MAPPING”, finanțat de Comisia Europeană și care a analizat starea de lucruri din cercetarea europeană agricolă și alimentară¹.

1.2. Noi exigențe pentru agricultura europeană

Demografia agricultorilor în UE este în schimbare, numărul fermierilor scade, pe când suprafețele agricole rămân aceleași. Vârsta forței de muncă din agricultură crește și, în afara producției, se manifestă o diversitate insuficientă, dar agricultura are aceeași importanță din punct de vedere socio-economic și al mediului înconjurător. Sectorul agro-alimentar rămâne un angajator de prim rang și un generator de prosperitate (cu o cifră de afaceri de 900 de miliarde de EUR și 20 de milioane de angajați), iar agricultura rămâne principalul procedeu de utilizare a terenurilor și are rolul principal în relațiile sociale din zonele rurale.

Implicațiile practicilor agricole moderne, mai ales în țările UE-12, ar putea duce la creșterea șomajului odată cu mărirea suprafeței fermelor, motiv pentru care cercetarea trebuie să țină seama de exigențele socio-economice care rezultă din această stare de fapt.

Procesul de reformă a politicii agricole comune (PAC) aduce noi schimbări în sectorul agricol. Începând cu prima mare reformă din 1992, agricultura UE a fost obligată să răspundă exigențelor rezultate din creșterea competitivității, pe fundalul dezavantajului impactului potențial negativ asupra mediului al metodelor de producție moderne. Agricultura a trebuit de asemenea să reacționeze la preocuparea și atenția sporită a consumatorilor față de problemele de securitate, calitate și accesibilitate a prețurilor produselor alimentare și, mai recent, la dorința tot mai mare de a avea o alimentație mai sănătoasă.

În vreme ce se menține importanța furnizării de alimente la prețuri rezonabile către consumatori, reformele cuprinse în Agenda 2000 au creat o legătură cu dezvoltarea durabilă. Pachetul de reforme din 2003 a întrerupt legătura dintre ajutoarele publice și producție și a introdus eco-condiționalitatea, pe baza legislației comunitare privind metodele de producție

¹ www.agrifoodresearch.net/library

agricolă. Aceasta a avut ca rezultat alinierea tendințelor pieței la standardele de mediu și la alte standarde de producție, ca factori determinanți pentru un viitor durabil al agriculturii UE.

Totodată, cel de-al doilea pilon al PAC a orientat cadrul politic comunitar în direcția dezvoltării rurale. Aceasta a făcut posibilă dirijarea ajutoarelor înspre priorități specifice cu importanță socială, ca protecția mediului și ameliorarea calității vieții în zonele rurale, dar și înspre o serie de produse agricole, altele decât cele alimentare, precum activitățile de infrastructură, petrecere a timpului liber, conservare, patrimoniu și turism.

În timpul acestui proces de reformă, alimentația și agricultura UE au fost de asemenea influențate de factori externi, mondiali. S-a remarcat o creștere a cererii de produse alimentare datorată creșterii populației mondiale, eforturilor susținute de reducere a malnutriției și creșterii consumului de produse de origine animală, în corelație cu prosperitatea în creștere din țările terțe și cu intensificarea comerțului internațional. UE este în prezent cel mai mare importator și exportator mondial în sectorul agricol și reprezintă de departe cea mai importantă piață pentru țările în curs de dezvoltare.

În plus, agricultura UE este pusă în fața unei noi serii de exigențe, printre care: continuarea globalizării, îngreunarea aprovizionării cu energie, schimbările climatice, consumul nesustenabil al resurselor naturale și creșterea recentă a prețului produselor alimentare².

1.3. Necesitatea acțiunii la nivelul UE pentru reînnoirea agendei europene în domeniul cercetării agricole

Pentru a face față acestor exigențe, s-a admis cu diferite ocazii³ că în Europa se simte necesitatea unui important spațiu de cercetare agricolă. Cercetarea agricolă trebuie să furnizeze atât cunoștințele necesare înțelegerii aprofundate a dezvoltării rurale, a stimulentele pentru dezvoltarea rurală și a impedimentelor în calea acesteia, cât și noi tehnologii și inovații indispensabile dezvoltării sectorului agricol.

Colaborarea dintre sectorul științific și politică, prin folosirea rezultatelor și a expertizei provenite din comunitatea de cercetare, are un rol din ce în ce mai important în identificarea consecințelor economice, sociale și de mediu ale intervențiilor politice. Aceasta corespunde angajamentului Comisiei de a produce „o mai bună reglementare” și, în special, evaluări de impact de înaltă calitate.

Totuși, ca răspuns la aceste solicitări societale, și deși cercetarea agricolă europeană cuprinde un spectru larg de discipline și părți interesate, eforturile cercetării rămân adesea fragmentate și slab coordonate din cauza investițiilor insuficiente și a imposibilității de a atinge masa critică necesară. În numeroase situații, statele membre, luate separat, nu dețin nici resursele complete și nici capacitățile necesare cercetărilor și politicilor de dezvoltare.

În Europa există mai multe mecanisme, în special cele prevăzute de programul cadru comunitar, care contribuie la promovarea colaborării paneuropene între cercetători. În acest sens, intensificarea cooperării între programele naționale de cercetare, în special la nivelul

² „Intensificarea cercetării în domeniul agricol și acumularea de cunoștințe în domeniu” este una dintre acțiunile avute în vedere de către comunicarea Comisiei COM(2008) 321 final, „Creșterea prețurilor la produsele alimentare - Direcții de acțiune ale UE pentru gestionarea problemei”.

³ Ref. Previzunile SCAR; Raportul asupra dezvoltării mondiale pe anul 2008; Comitetul interguvernamental pentru schimbările climatice (Rapoartele IPCC); Analiza sistemică a ecosistemelor mileniului.

finanțării naționale, este o prioritate intrinsecă pentru crearea Spațiului European de Cercetare (*European Research Area*, ERA). În această privință, sistemul ERA-NET⁴ asigură finanțarea pentru punerea în rețea a programelor, ministerelor sau agențiilor de finanțare naționale din toate sectoarele științifice.

Deși au fost lansate mai multe ERA-NET-uri pertinente pentru sectorul cercetării agricole, Consiliul UE a fost de acord (în noiembrie 2004) că pentru colaborarea în acest sector ar fi necesară o abordare mai bine structurată și că SCAR ar trebui să analizeze mai detaliat această problemă.

În această privință, conceptul de programare comună⁵ creat de curând progresează mai mult decât sistemul ERA-NET și promovează colaborarea directă a programelor publice din statele membre pentru a defini o viziune de ansamblu, agende de cercetare strategică și punerea în comun a resurselor în scopul asocierii diferitelor sectoare. Anumite probleme societale majore din Europa care au legătură, spre exemplu, cu schimbările climatice, criza energetică sau aprovizionarea cu alimente, s-ar putea remedia în special prin masa critică a eforturilor de cercetare publică, așa cum s-a precizat în concluziile reuniunii informale a Consiliului Competitivitate desfășurate la Versailles în 17-18 iulie 2008.

Comitetul SCAR a fost menționat ca fiind un bun exemplu de posibilă structurare în rețea în cadrul unui nou proces de programare comună.

2. ROLUL DE ORIENTARE AL COMITETULUI SCAR

2.1. Un mandat reînnoit

După mai mulți ani de stagnare, Comitetului permanent privind cercetarea agricolă (SCAR) i s-a încredințat în 2005 de către Consiliul UE un mandat reînnoit, care îl îndreptățește să joace un rol major în coordonarea eforturilor de cercetare agricolă în Europa. „Noul” SCAR e format din reprezentanți ai celor 27 de state membre ale UE și are drept observatori reprezentanți ai țărilor candidate la aderare și ai țărilor asociate.

Comitetul are pe agenda de lucru elaborarea unei definiții mai cuprinzătoare și mai actuale a termenului „cercetare agricolă”, privind dincolo de limitele restrânse ale cercetării în scopuri productive prin adoptarea așa-numitului concept „de la consumator la agricultor” (*“from fork to farm”*), care pune accentul pe agricultura durabilă și include utilizări în scop nealimentar, biodiversitate, dezvoltare forestieră și rurală. Folosind o abordare globală, SCAR va lua în considerare problematici majore în cadrul conceptului de Bioeconomie europeană bazată pe cunoaștere (*Knowledge-Based Bio-Economy*, KBBE)⁶. Printre acestea se află sănătatea și bunăstarea animalelor, zoonozele, calitatea, securitatea⁷ și siguranța producției și aprovizionării cu alimente din punctul de vedere al consumatorilor și al sănătății publice; aspecte ale încrederii consumatorilor și ale comportamentului acestora față de alimente, nutriție, comerțul cu amănuntul și piețe, cu consecințe asupra cercetării agro-alimentare, și

⁴ Articolul 169 din Tratatul CE permite Comunității să participe la programe de cercetare întreprinse în comun de mai multe state membre și vizează teme cu înaltă vizibilitate și relevanță politică

⁵ „Către programarea în comun a cercetării”, COM(2008) 468 final, 15.7.2008

⁶ Cercetarea în domeniul pescuitului nu este inclusă, fiindcă acest sector are propriile sale mecanisme de coordonare stabilite la nivel european și internațional

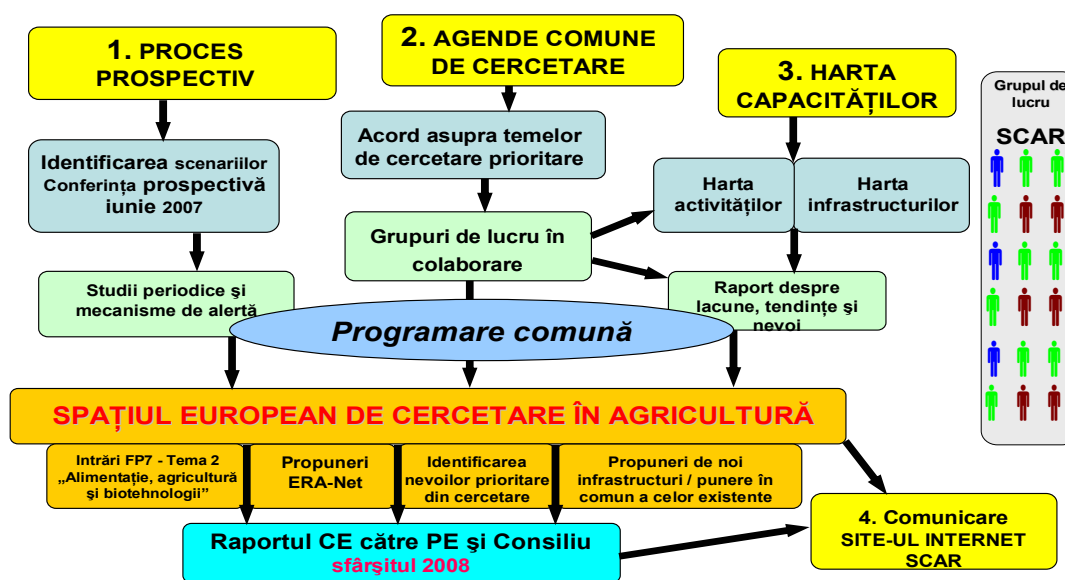
⁷ Ținând cont în întregime de mandatul altor organisme precum Agenția Europeană pentru Standarde Alimentare și comitetele acesteia

aspecte legate de progresele realizate în sectoare netradiționale și nealimentare ale activităților agricole.

De altfel, Consiliul informal al miniștrilor agriculturii (Krems, 28-30 mai 2006)⁸ a recomandat ca „în cadrul strategiei de la Lisabona, comitetul SCAR ar trebui să invite statele membre UE să includă în discuțiile purtate aspecte legate de serviciile de consultanță, educație, formare și inovare”, aliniindu-se cerinței de a se asigura că rezultatele cercetării sunt într-adevăr folosite în conformitate cu necesitățile unei PAC în schimbare.

În acest context, comitetul SCAR a întreprins acțiuni de coordonare în mai multe direcții, pentru a da impulsuri vitale tuturor sectoarelor de cercetare ale KBBE și pentru a clădi Spațiul european de cercetare în agricultură.

Inițiativele SCAR pentru spațiul de cercetare european în agricultură

2.2. Spre stabilirea unor agende comune de cercetare

Pe baza unui studiu al coordonării cercetării agricole la nivel european efectuat în timpul președinției olandeze în 2004⁹, SCAR a adoptat o abordare structurală a stabilirii priorităților în privința temelor de cercetare destinate colaborării viitoare, pe baza înființării mai multor grupuri de lucru în colaborare formate din state membre și state asociate (*Collaborative Working Groups, CWG*).

Stabilirea CWG-urilor este un mecanism alternativ mai flexibil și mai puțin formal decât sistemul ERA-NET, dar care împărtășește aceleași obiective cu acesta: încurajarea și, în cele

⁸ Concluziile președinției, 16 iunie 2006

⁹ „Spre cooperarea dintre organismele de finanțare a cercetării și administratorii de programe din domeniul agricol, alimentar, al dezvoltării rurale și al pescuitului din Uniunea Europeană” – raport scris pentru ministrul olandez al agriculturii, naturii și calității alimentelor

din urmă, sporirea colaborării între organismele de finanțare a cercetării și administratorii de programe, care vizează sectoare-cheie ale cercetării. Începând cu 2005, paisprezece CWG au fost înființate de către state europene care s-au angajat voluntar și pe baza unei geometrii variabile în definirea, dezvoltarea și implementarea de agende de cercetare comune fondate pe o viziune comună a abordării exigențelor majore din domeniul cercetării agricole.

CWG-urile funcționează într-o manieră similară cu cea a ERA-NET-urilor, căci utilizează o abordare graduală care se axează la început pe schimbul de informații, pentru a identifica apoi lacunele din cercetare și domeniile prioritare pentru colaborare și, dacă este cazul, pentru a lansa activități comune și/sau apeluri pentru propuneri comune.

Dinamismul și angajarea mai multor CWG-uri au deschis calea participării la sistemul ERA-NET în cel de-al șaptelea program cadru (FP7), astfel încât cinci CWG-uri și-au făcut publice intențiile de a depune propuneri în cadrul primei cereri de propuneri (după cum se ilustrează în tabelul de mai jos).

Titlul CWG	Coordonator	Țările SCAR
TIC și robotică în industriile agroalimentare => PROPUNEREA ERA-NET „TIC-AGRI”	Danemarca	11
Materii prime regenerabile și aplicațiile lor în industria nealimentară	Germania	18
Creșterea sustenabilă a animalelor pe pășuni	Irlanda	21
Aspecte relevante pentru agricultura mediteraneană => REȚEAUA ERA-NET „ARIMNet”	Italia/Franța	13
Agricultura și dezvoltarea durabilă => PROPUNEREA ERA-NET „RURAGRI”	Franța	11
Sănătatea animalelor => REȚEAUA ERA-NET „EMIDA” Bunăstarea animalelor a demarat ca CWG	Regatul Unit	21
Tehnologii avansate pentru controlul climatic al serelor și incintelor destinate creșterii animalelor	Israel	14
Adaptarea nutriției umane la evoluțiile mediului înconjurător	Franța	10
Ecologia ecosistemelor și administrarea durabilă a resurselor naturale	Franța	8
Dezvoltarea agriculturii durabile în regiunea mării Baltice	Polonia	8
Agenda de cercetare comună privind politica rurală a UE => PROPUNEREA ERA-NET „RURAGRI”	Suedia/Țările de Jos	7
Schimbări climatice și Agricultură	Spania	22
Agricultură și energie	Germania	21
Infrastructuri comune în domeniul cercetării agricole	Franța	15

2.3. Un proces prospectiv

SCAR a inițiat o analiză prospectivă destinată să formuleze scenariile posibile pentru agricultura europeană din următorii 20 de ani și pe care să se bazeze definirea priorităților din

cercetarea agricolă europeană pe termen mediu și lung. Acest proces a fost puternic încurajat de către Consiliul informal al miniștrilor agriculturii (Krems, 28-30 mai 2006).

În consecință, Comisia Europeană a înființat un grup de experți în perspectivă (*Foresight Expert Group*, FEG) care are drept scop colectarea și să analizeze informațiile disponibile în studiile naționale, regionale și internaționale cu privire la opt factori majori¹⁰, folosirea acestor informații pentru formularea unor scenarii de viitor¹¹ și efectuarea unei evaluări inițiale a implicațiilor acestora asupra cerințelor de cercetare și dezvoltare tehnologică ale agriculturii europene.

Rapoartele FEG au fost difuzate diverselor părți interesate și discutate, împreună cu alte analize prospective, în cadrul atelierului „*Prospectivă în vederea stabilirii priorităților cercetării agricole europene pe termen lung*”, care a avut loc la Stockholm în 29-30 martie 2007 și care a reunit, în vederea examinării cerințelor cercetării în lumina analizelor prospective, experți de înalt nivel și părți interesate.

Punctele de vedere exprimate și concluziile trase în cadrul atelierului au fost utilizate, împreună cu rapoartele FEG și cu o consultare suplimentară a părților interesate, ca bază pentru importanta conferință internațională „*Spre exigențele viitoare ale cercetării agricole în Europa*” (26-27 iunie 2007)¹². Aceasta a înregistrat un succes major în privința stabilirii unei platforme de discuții privind dimensiunea prospectivă a cercetării agricole europene pe termen lung.

Concluziile conferinței în privința acțiunilor posibile pentru stabilirea unei agende europene coerente în domeniul cercetării agricole au fost luate în considerare pe scară largă la elaborarea comunicării de față (capitolul 3).

2.4. Realizarea unei hărți a capacităților UE

Comitetul SCAR s-a implicat de asemenea în realizarea unei hărți a capacităților cercetării agricole din UE în cadrul proiectului „EU-AGRI-MAPPING” finanțat de Comisia Europeană, care a analizat starea de lucruri din cercetarea europeană agricolă și alimentară și a identificat tendințele și necesitățile din acest domeniu. Furnizând statistici și cifre esențiale despre organizarea națională a cercetării agricole și o imagine de ansamblu a dezvoltării cercetării agricole în UE, proiectul a contribuit la determinarea evoluțiilor de dorit în ceea ce privește cercetarea agricolă din statele membre/asociate și mecanismele necesare pentru o mai bună coordonare la nivelul UE.

În cadrul discuțiilor strategice ale SCAR, problema infrastructurilor de cercetare a fost identificată ca fiind o prioritate. În 2005, SCAR a trimis o notă Forumului strategic european privind infrastructurile de cercetare (*European Strategy Forum for Research Infrastructures*, ESFRI) în legătură cu infrastructurile foarte mari cu relevanță pentru agricultură¹³. Scopul acesteia a fost de a scoate în evidență infrastructurile de cercetare agricolă în sânul

¹⁰ Schimbări climatice, mediu înconjurător, economie și comerț, energie, schimbări societale, știință și tehnologie, economie rurală și sănătate

¹¹ Scenarii de întrerupere: șoc climatic, criză energetică, criză alimentară, cooperare cu natura

¹² http://ec.europa.eu/research/conferences/2007/scar/report_en.htm

¹³ Nota SCAR către ESFRI „Infrastructuri de cercetare necesare în domeniul cercetării agricole”, 31 august 2005

dezbatelor ESFRI și de a da exemple¹⁴ de mari instalații de cercetare care ar putea fi necesare în acest sector.

Pe lângă problema infrastructurilor mari din cercetare, SCAR a pus în lumină și cererea puternică de punere în rețea și de administrare eficace a instalațiilor și centrelor de expertiză descentralizate. În această privință, se înființează un nou CWG în domeniul „punerii în comun a infrastructurilor pentru cercetarea europeană agroalimentară”, pentru a identifica necesitățile viitoare și pentru a concepe noi modele de conduită în scopul punerii în comun eficiente a infrastructurilor la nivel european.

În sfârșit, există un site internet special consacrat prezentării de informații complete și actualizate cu regularitate în privința sistemelor de cercetare agricolă naționale din toate țările SCAR¹⁵.

3. ACȚIUNI PRINCIPALE PENTRU STABILIREA UNEI AGENDE EUROPENE COERENTE ÎN DOMENIUL CERCETĂRII AGRICOLE

3.1. Spre promovarea unei agriculturi mai durabile în contextul global

Deși comunicarea Comisiei nu a precizat anumite zone de cercetare pentru programarea comună, aspectele legate de siguranța și producția alimentară au fost folosite ca exemple la reuniunea informală de la Versailles. Într-adevăr, a devenit din ce în ce mai pregnant că administrarea și utilizarea durabile ale resurselor biologice este o problemă societală majoră, care implică o serie de factori aflați în corelație, printre care se regăsesc schimbările climatice, degradarea mediului ambiant, cererea consumatorilor și stabilitatea globală.

În viitorul apropiat am putea risca depășirea unor praguri critice, cu consecințe importante pentru toate ecosistemele și, deci, pentru agricultură și siguranța alimentară. Astfel, Comitetul interguvernamental pentru schimbările climatice (IPCC) prevede o scădere la jumătate a producției agricole din Africa până în 2030, cu consecințe grave nu numai pentru siguranța alimentară și vulnerabilitatea regiunilor precare, dar și pentru securitatea mondială. Creșterea prețurilor combustibililor fosili ar putea, pe termen lung, să determine creșterea prețurilor produselor alimentare, deoarece toate fazele de producție, prelucrare și distribuție depind în mare măsură de produsele petroliere. Atât plantele cultivate în vederea utilizării ca combustibil și ca produse de bază industriale, cât și schimbările în producție pe care acestea le provoacă ar putea avea consecințe grave. Mai mult, creșterea populației mondiale și schimbarea practicilor alimentare în economiile emergente vor reclama o creștere a producției alimentare, care ar putea avea un impact negativ asupra mediului dacă sunt folosite metode nedurabile.

În consecință, apare necesitatea urgentă corespunzătoare, aceea de a ajunge la o mult mai bună înțelegere a forțelor motrice aflate la baza acestor procese pentru a limita impactul lor negativ asupra schimbărilor climatice și pentru a proteja resursele primare periclitate – solul, apa, biodiversitatea. O asemenea abordare va necesita o capacitate de cercetare adecvată, un

¹⁴ Centre de resurse genetice și biologice conținând colecții despre bolile animale și vegetale, observatoare agricole, silvicole și de mediu, centre de cercetare în domeniul nutriției umane, instalații experimentale avansate și integrate în domeniul bolilor infecțioase

¹⁵ http://ec.europa.eu/research/agriculture/scar/index_en.cfm

transfer tehnologic și competențe multidisciplinare provenite dintr-o serie largă de domenii de interes economic, social și ecologic.

3.2. Noi sectoare prioritare pentru viitoarea agendă de cercetare agricolă

Noile provocări care se conturează solicită răspunsuri specifice de la sectoarele de cercetare adecvate, care să fie desemnate prioritare pentru viitoarea agendă de cercetare agricolă.

Procesul prospectiv inițiat de SCAR și concluziile conferinței din iunie 2007 au subliniat importanța anumitor teme, precum biodiversitatea, agricultura ecologică, securitatea alimentară, siguranța alimentară globală, integrarea tehnologiilor ecologice, biotehnologiile, bolile emergente ale animalelor, ca și paraziții și bolile emergente ale plantelor. Mai mult, s-a arătat că interfața dintre agricultură, schimbările climatice și energie constituie o provocare majoră a societății care merită să ocupe un loc mai vizibil în orice viitoare agendă de cercetare.

Această tendință a fost puternic susținută de către Consiliul European din 20 iunie 2008¹⁶, care a declarat că „*este necesar să se continue inovarea, cercetarea și dezvoltarea producției agricole, în special pentru a-i îmbunătăți eficiența energetică, creșterea productivității și capacitatea de adaptare la schimbările climatice.*”

- **Schimbările climatice** reprezintă una dintre marile amenințări la adresa dezvoltării durabile și constituie una dintre cele mai mari probleme de mediu, pentru că au consecințe negative asupra economiei, sănătății și prosperității sociale globale. Schimbările climatice pot afecta productivitatea culturilor, gestionarea efectivelor de animale și localizarea producției. Acestea pot avea, de asemenea, consecințe importante asupra veniturilor din agricultură, utilizării terenurilor și economiilor rurale din anumite părți ale Europei. Riscurile reprezentate de schimbările climatice sunt abordate în mod activ în „Bilanțul de sănătate” al PAC și au fost deja incluse în problematica programelor naționale europene de cercetare, care au ca obiectiv ameliorarea practicilor agricole care vor ajuta sectorul agricol să se adapteze și să reducă impactul activităților agricole asupra climei. În acest context, s-a subliniat, de asemenea, complexitatea și importanța pe care o poate avea cercetarea continuă în domeniul practicilor de gestionare a terenurilor pentru menținerea sau creșterea nivelurilor de materie organică în sol în UE. Materia organică din sol joacă un rol crucial nu numai în ciclul carbonului, ci și în menținerea fertilității solului, în îmbunătățirea structurii solului și în creșterea cantității de apă reținute, ducând astfel la o mai bună rezistență la stresul climatic. Cartea verde a Comisiei „*Adaptarea la schimbările climatice în Europa – posibilitățile de acțiune ale Uniunii Europene*” a indicat faptul că în aproape toate statele membre apar politici de adaptare și că este esențial ca experiența privind acțiunile timpurii de adaptare și rezultatele cercetării să fie împărtășite.
- **Energia:** cererea mondială de produse alimentare și de surse alternative de energie provenită din biomasă este în creștere, într-o lume în care apa și resursele terenurilor sunt limitate și în care degradarea sporită a solurilor și creșterea temperaturii produc o scădere a productivității terenurilor. Această provocare necesită dezvoltarea tehnologiilor agricole și adaptarea politicilor agricole și energetice, cu sprijinul unor măsuri corespunzătoare de susținere a cercetării la nivelul relației agricultură – energie. O atenție specială trebuie

¹⁶ Concluziile președinției Consiliului European nr. 28, 20 iunie 2008

acordată felului în care producția de biocombustibili și de biomasă influențează calitatea apei, materia organică din sol și biodiversitatea.

De fapt, schimbările climatice și problemele energetice puse în relație cu agricultura au fost deja identificate de către analiza prospectivă a SCAR ca fiind domenii prioritare, dar în care coordonarea cercetării la nivel european prezintă lacune. Două noi CWG-uri consacrate acestor tematici sunt în curs de lansare, la fiecare participând mai mult de 20 de țări europene. Primul grup va examina modul în care schimbările climatice afectează agricultura și felul în care agricultura se poate adapta și le poate reduce efectele. Al doilea grup se va consacra relației dintre agricultură și energie, văzute dintr-o perspectivă globală, care se întinde de la exigențele științifico-tehnologice ale producerii de biomasă și bioenergie până la măsurarea impactului industrial, ecologic, socio-economic și rural.

3.3. Consolidarea producției și punerea în comun a cunoștințelor agricole în Europa

Exigențele din ce în ce mai mari cu care se confruntă sectorul agro-alimentar și cel rural în Europa ridică problema revizuirii legăturilor dintre producerea de cunoștințe și folosirea acestora pentru a încuraja activitățile de inovare, după cum au specificat clar mesajele principale transmise de procesul prospectiv și de conferința din iunie 2007.

Cercetarea ar putea juca un rol mai important dacă diferitele părți implicate (fermierii, cercetătorii, serviciile de consultanță, consumatorii, sectorul privat, societatea civilă, responsabilii politici) ar fi mai bine integrate în procesul în curs de stabilire a agendei și ar participa la procesul de cercetare prin intermediul unor acțiuni de tipul rețelelor de inovare. În același timp, cercetarea agricolă trebuie să fie mai orientată spre inovație și să găsească căi de a atrage în sector „cel mai bun” personal din domeniul științei și al tehnologiei.

Atelierul „*Consolidarea legăturilor dintre cunoaștere și inovare în Europa*” desfășurat pe 6-7 octombrie 2008 la Angers a furnizat ocazia de a identifica aspectele cheie ale unui sistem european al cunoștințelor agricole. Atelierul a trecut în revistă modul de organizare în Europa a legăturilor dintre cunoaștere și inovare, a analizat motivele și argumentele în favoarea acestei organizări și felul în care împărtășirea experienței produse de reformele importante din mai multe țări europene poate duce la apariția unor „practici mai bune”.

Comisia intenționează să folosească SCAR pentru identificarea structurilor cunoașterii agricole din fiecare stat membru, în vederea unei eventuale creări a unui CWG corespunzător.

În acest context, Rețeaua Europeană de Dezvoltare Rurală prevăzută de articolul 67 din Regulamentul (CE) nr. 1698/2005 al Consiliului este organismul potrivit pentru efectuarea transferului tehnologic în cadrul ameliorării implementării programelor de dezvoltare rurală. Comisia evaluează în acest moment posibilitățile de înscriere a temei „Cercetare și inovare” pe agenda rețelei, în principal cu prilejul seminarului din 2009 consacrat inovării din perspectiva noilor provocări de mediu.

De altfel, dat fiind că este probabil ca serviciile de consultanță și informare publică să joace un rol important în viitorul sistem european al cunoștințelor agricole, Comisia intenționează să țină cont de concluziile SCAR în raportul său consacrat sistemului de consiliere agricolă care trebuie prezentat Consiliului până în 2010.

3.4. Consolidarea programării comune din cercetare pentru o mai bună administrare a sistemului agroalimentar european

În lumina sistemului ERA-NET, statele membre au început să-și revizuiască abordările inițiale izolate la nivel național, pentru a lua în considerare noile provocări transfrontaliere din toate domeniile cercetării. În plus, comunicarea Comisiei „*Către programarea în comun a cercetării*” prevede un nou elan în vederea unei abordări mai strategice a coordonării și colaborării în programarea cercetării publice din cadrul ERA.

Această nouă abordare este în curs de examinare de către Consiliu, care va decide în ceea ce privește procesul de identificare a sectoarelor din cercetare indicate pentru viitoarele inițiative de programare comună. În această privință, reuniunea informală a Consiliului Competitivitate desfășurată la Versailles în 17 iulie 2008 a menționat alimentația și agricultura ca fiind una dintre cele patru mari provocări cu care se confruntă societatea de astăzi.

Comitetul SCAR, care a dovedit că este cadrul de referință *de facto* pentru o abordare mai coordonată a programării cercetării publice agricole, a fost menționat, de asemenea, ca având un rol important în orice noi acțiuni în legătură cu programarea comună.

Dezvoltarea unei programări pe termen lung eficace și coordonate în domeniul cercetării agricole trebuie să se bazeze pe o strategie coerentă și pe un cadru organizațional care să permită o consultare periodică a tuturor părților implicate în cercetare, în continuarea procesului mai larg de la Ljubljana pentru administrarea ERA.

În consecință, rolul SCAR ar putea fi consolidat pe viitor astfel încât să devină organismul strategic de supraveghere care să superviseze diferitele eforturi cu interes pentru domeniul agricol depuse de către toate organismele de cercetare publică europene. Tot acesta ar putea înlesni dialogul cu părțile interesate care fac parte din platformele tehnologice și care participă la definirea viziunilor comune și a agendelor strategice din domenii de cercetare similare.

3.5. Dezvoltarea unui mecanism pentru monitorizarea prospectivă

Agendele de cercetare pe termen lung bazate pe viziuni și obiective comune trebuie să fie concepute folosind combinații strategice de instrumente de analiză precum studiile prospective, experiența colectivă și harta capacităților de cercetare, și trebuie să furnizeze rezultate bazate pe fapte concrete în vederea orientării politicii de cercetare agricolă.

Experiența câștigată prin intermediul procesului prospectiv al SCAR a evidențiat importanța și necesitatea unui sistem de avertizare rapidă care să permită responsabililor politici și cercetătorilor să anticipeze cu claritate exigențele și problemele cu care este posibil să ne confruntăm în anii viitori și să sugereze soluții posibile.

Arhitectura acestui mecanism este în momentul de față îmbunătățită prin verificarea valabilității și a adecvației studiilor prospective anterioare și actuale și va furniza o abordare sistematică în vederea identificării amenințărilor și oportunităților potențiale, ca și a evoluțiilor majore probabile împreună cu consecințele lor pentru agenda ERA. De asemenea, va evidenția consecințele posibile ale unor astfel de evoluții pentru orientarea viitoare a politicii de cercetare la nivelul european și la cel al statelor membre.

Mecanismul este în prezent într-o fază inițială, experimentală, ca urmare a alcătuirii unui grup de experți – consultanți a cărui sarcină este actualizarea primului studiu prospectiv și definirea

indicatorilor și criteriilor care ar putea sta la baza revizuirii periodice a exigențelor și obiectivelor pe termen lung.

3.6. Responsabilitățile Europei într-o lume globalizată

Într-o lume a cărei populație e estimată la nouă miliarde în 2050, a cărei economie e din ce în ce mai integrată și care e afectată de schimbări climatice și degradarea mediului ambiant, opțiunea pentru o agricultură durabilă va avea atât efecte directe (de exemplu asupra prețului alimentelor) cât și indirecte (de exemplu asupra migrării) în Europa și în alte regiuni ale lumii. Agricultură durabilă viitoare în Europa și în țările cu economie în curs de dezvoltare și emergente (*Developing & Emerging Economy Countries*, DEEC) depinde în mare măsură de stabilitatea resurselor principale precum terenurile agricole, apa și ecosistemele în bună stare de funcționare. Cercetarea europeană are capacitățile și obligația de a contribui la o mai bună înțelegere a ecuației complexe de factori implicați.

Totodată, un alt factor major pentru convergența crescută dintre cercetarea agricolă din țările europene și țările DEEC este importanța în creștere a domeniilor de cercetare în care nu se mai poate stabili nicio distincție valabilă din punct de vedere științific între nord și sud. Pe această bază trebuie să se construiască și să fie promovată de Comisie o politică europeană de cercetare agricolă mai integrată, care să implice și cooperarea internațională.

În consecință, în conformitate cu noua comunicare a Comisiei privind cadrul strategic european pentru cooperarea internațională în domeniul științei și al tehnologiei¹⁷, trebuie consolidate sinergiile politice din domeniul cercetării agricole atât în interiorul Europei, cât și în afara granițelor ei. În special, este evidentă necesitatea de a dezvolta sinergiile dintre politicile de cercetare ale UE și cele ale statelor membre, pe de o parte, și politicile externe, precum politicile privind ajutorul pentru dezvoltare și cele de vecinătate, pe de altă parte. Mai mult, Europa ar trebui să-și asume un rol principal în procesul de definire a unei agende mondiale de cercetare și dezvoltare agricolă, în colaborare cu organisme internaționale (agenții ONU, Banca Mondială, OCDE, G8) și multilaterale (Uniunea Africană, ASEAN, Mercosur), ca și cu organisme implicate în activități de cercetare agricolă la nivel mondial, precum GFAR¹⁸ și GCRAI¹⁹.

În acest context, mandatul internațional și rolul de frunte al SCAR ar putea fi consolidate pe viitor cu contribuții din partea Inițiativei europene privind cercetarea agricolă pentru dezvoltare²⁰ (*European Initiative on Agricultural Research for Development*, EIARD), care ar trebui să-i fortifice rolul de coordonare a ajutoarelor din partea Comisiei și a statelor membre pentru cercetarea agricolă axată pe necesitățile DEEC, și din partea rețelelor ERA-NET existente, precum ERA-ARD.

¹⁷ COM (2008) 588 final, 24.9.2008.

¹⁸ Forumul mondial de cercetare agricolă

¹⁹ Grupul consultativ pentru cercetarea agricolă internațională

²⁰ COM(97)126 „Inițiativa europeană privind cercetarea agricolă pentru dezvoltare” (EIARD)